



Samfunnskurs for innvandrere

- et tiltak for inkludering



KUN

Visjon

Samfunnskurs er en effektiv metode for å gi innvandrere en god innføring i det norske samfunnet. Denne håndboken gir en enkel oppskrift på hvordan man kan arrangere et slikt kurs i en kommune.

Bakgrunn

KUN arbeider for utvikling av gode, bærekraftige lokalsamfunn. En viktig del av dette er å bidra til at alle innvandrere får brukt sine ressurser og mestrer livet sitt i Norge til det beste for seg, familien sin og samfunnet de har kommet til.

Vår erfaring i møte med innvandrerne er at alle ønsker å bidra inn i det norske samfunnet.

For mange innvandrere er veien vanskelig å finne på egen hånd. Det er behov for å lage tydeligere strukturer og gode systemer som gjør det lettere for alle som kommer som ny til Norge å få brukt sine ressurser.

Måten innvandrerne blir møtt og inkludert på kan være avgjørende for om de blir en ressurs eller en utgift for kommunen.

Hvem er kurset til for?

Informasjonsbehovet er stort hos alle innvandrere, men kanskje spesielt hos gruppene som ikke omfattes av introduksjonsordningen. Dette gjelder arbeidsinnvandrere, ektefeller til arbeidsinnvandrere og ekteskapsmigranter.

I vårt arbeid har vi sett at arbeidsinnvandrere kan bli sittende «på siden» av det norske samfunnet uten aktiv deltagelse i samfunnet de bor i. Vi har også sett hvor sårbare ekteskapsmigranter kan være om de ikke får kunnskap om samfunnet de har kommet til.

Også for de som har rett til introduksjonsprogram kan det være store utfordringer med å komme seg i utdanning eller jobb.

I 2012 startet KUN med å utvikle et samfunnskurs nettopp med hensikt å gi kunnskap og informasjon til innvandrere, som et grunnlag for aktiv deltakelse. Piloten ble kjørt i flere kommuner, og erfaringene fra disse pilotene danner grunnlaget for våre anbefalinger.

Kurset er utviklet med tanke på å være enkelt å gjennomføre, og at det ikke bare skal gi resultater for innvanderne, men også gi ny kunnskap til kommunens tjenester og andre samfunnsaktører.

Denne håndboken er ment for deg som ønsker å gjennomføre et slikt samfunnskurs i din kommune, med sikte på at alle innbyggere skal være aktive deltakere i både lokalsamfunnet og i eget liv.



Hvorfor ha samfunnskurs?

Kommunene er avhengige av innvandring for å stabilisere folketallet. Den demografiske utviklingen i Norge viser at befolkningen blir eldre, og alderspyramiden er i ferd med å bli topptung.

De fleste innvandrere kommer til Norge i sin mest produktive alder. Dette gjør at de blir ekstra viktige for kommunene både for befolkningsvekst, og for å ha tilgang til stabil arbeidskraft.

Kommunene har et overordnet ansvar for å koordinere ulike etaters innsats overfor flyktninger. En tilsvarende ansvars plassering finnes ikke for familieinnvandrede, arbeidsinnvandrere eller ektefeller til arbeidsinnvandrere.

Kommunene står, innenfor visse rammer, relativt fritt til å utforme et tilbud til disse gruppene. Dette gir store variasjoner i hva slags tilbud som blir gitt. Kommunen kan gå glipp av viktige ressurser fordi man ikke har systemer som fanger opp innvandrere som ikke kommer inn under introduksjonsloven.

Ulike og uklare rettigheter og svake strukturer fører til at en del blir stående på siden av det norske samfunnet uten muligheter til å være fullverdige deltakere.

Kompetansen de har med seg blir i mange tilfeller ikke kartlagt. Familiene blir ofte eninntektsfamilier, og dette kan føre til dårlig økonomi og levekår.

«*Innvandring er en forutsetning for utvikling og vekst i Norge. God integrering i lokalsamfunnet må til for å beholde innvandrerne som varige innbyggere*»

Dulo Dizdarevic
Regiondirektør, IMDi Nord



Mål

Styrke alle innvandrere sine muligheter til å bruke sine ressurser og delta i det norske samfunnet.

Kunnskap og informasjon er viktig for at innvandrere skal kunne skape gode liv for seg og sine familier, og for at de skal kunne være aktive samfunnsdeltakere og føle seg som en del av samfunnet de bor i.

Kurset skal være en møteplass der ulike kommunale tjenesteområder, næringslivet og frivillige lag og organisasjoner utveksler informasjon med innvandrere.

På denne måten blir også innvandrerne mer synlig for disse aktørene. Kommune, næringer og frivillige får bedre kjennskap til utfordringene som innvandrere

har, noe som gjør at de kan ha denne målgruppen mer i tankene ved utforming av tilbud og rekruttering inn i arbeidsliv og sosialt fellesskap.

Skal man lykkes med bosetting og beholde de innvandrerne som kommer til kommunen, så er jobb og sosial integrering avgjørende.

Et tettere samarbeid mellom kommunenes næringsliv og frivillige lag vil være en styrke for alle parter.

Ved å gi innvandrere kunnskap om og kjennskap til stedet de bor, samt nøkkelpersoner på ulike tjenesteområder i kommunen, vil en øke tilhørigheten og forenkle inkluderingen.

<< Å bli sett, tatt vare på og å være noen er avgjørende for om innvandrere slår rot i et nytt lokalsamfunn. Samordning av tiltak og politikkområder øker sjansen for å lykkes med integreringen >>

Mona Handeland
Rådgiver, Distriktssenteret



Ressursbruk

Gjennomføring av samfunnskurset er ikke svært ressurskrevende, men man er avhengig av en koordinator. I tillegg henter man inn en eller flere ressurspersoner som kan bidra til hver kurskveld.

Koordinator må gjøre avtaler med ressurspersonene som skal bidra inn i de ulike temaene. Det må også settes av god tid til markedsføring av, og rekruttering til, kurset.

Koordinatoren må delta på alle kveldene for å sikre at det blir en dialog, og at det blir god tid til diskusjoner og refleksjoner. Koordinator vil også ha en viktig rolle med å ta videre ønsker og tiltak som kommer opp under de ulike temaene.



Rekruttering

Erfaringen vår er at det kan være vanskelig å rekruttere inn arbeidsinnvandrere, ektefeller til arbeidsinnvandrere og ekteskapsinnvandrere.

Flyktninger når man lett gjennom flyktningkonsulentene, men de færreste kommuner har en kontaktperson for andre innvandrere/tilflyttere. Det finnes heller ingen lett tilgjengelig oversikt over innvandrere i kommunene, som man kan bruke i rekrutteringsarbeidet.

Vi har sett at personlig invitasjon til den enkelte er det som er mest effektivt, men er da avhengig av at en har inngående lokalkunnskap. Det kan fungere bra på mindre steder. Dersom man finner nøkkelpersoner i de ulike innvandretermiljøene kan det være en effektiv måte å spre invitasjonene på.

Det kan også være lurt å få til et samarbeid med bedrifter som sysselsetter innvandrere slik at de både kan være med å spre invitasjonen, men også oppfordre til deltakelse.

Barnehager, helsestasjoner, NAV og legekontorer er også steder som det kan være aktuelt å samarbeide med i rekrutteringen. Bruk av aviser og oppslag som rekrutteringsmetode har vi dårlig erfaring med, da målgruppen i liten grad leser dette.

Sosiale medier kan derimot være et alternativ. Vi har gode erfaringer med å danne både åpen Facebook-event og lukket diskusjonsgruppe for deltakerne. Slik kan gruppen kommunisere mellom møtene.

Organisering

Kurset bør gjennomføres på kveldstid slik at de som er i jobb har mulighet til å delta. Det er viktig at kveldene blir en arena for informasjonsutveksling begge veier, og at man får til en god dialog både mellom deltakerne og med ressurspersonen som har kurskvelden. Det er viktig å skape et dynamisk miljø i gruppen.

Sett av god tid slik at deltakerne kan tolke for hverandre, bruk summegrupper og spørsmål. Målsettingen er at deltakerne skal snakke like mye som de som informerer om de ulike temaene.

I tillegg til at møtene skal være en kilde til informasjon vil den også fungere som en sosial møteplass. Avslutt hver kveld med en oppsummering av kveldens viktigste opplysninger og utfordringer, og gi en kort presentasjon av tema for neste møte.

Varigheten på møtene bør være fra to til tre timer, med pause og enkel servering underveis.

Med bakgrunn i erfaringen fra pilotprosjektene anbefaler vi å fokusere på disse temaene:

- Offentlige tjenester
- Familie og helse
- Skole og utdanning
- Arbeidsliv
- Demokrati og velferdssamfunnet
- Frivillighet og inkludering
- Lokalkunnskap, historie og geografi

Temaene og antall kvelder må man vurdere i hvert enkelt tilfelle, sett opp mot hvor gjennomførbart det vil være. Det kan være behov for å redusere eller øke antall kurskvelder. Rekkefølgen er også noe man må diskutere i hvert enkelt tilfelle.



Gjennomføring

Offentlige tjenester

Mål:

- Få kunnskap om viktige offentlige tjenester som folkeregister, politi, skatteetaten, NAV

Ressurs:

Ansatte på NAV, folkeregisteret, skatteetaten, politiet etc

Dato	Sted og tid
Ressursperson	

Familie og helse

Mål:

- Få kjennskap til hvordan norsk helsevesen fungerer
- Få kunnskap om norske familiemønstre
- Få kjennskap til norsk barneoppdragelse
- Få kunnskap om lover og regler for barns rettigheter
- Familieplanlegging
- Få kunnskap om lover og rettigheter ang. likestilling

Ressurs:

Invitere inn helsepersonell: helsesøster, folkehelsekoordinator, barnevernet

Dato	Sted og tid
Ressursperson	

Skole og utdanning

Mål:

- Få kunnskap om barn, unge og voksnes rettigheter, plikter og muligheter i utdanningssystemet
- Få kunnskap om hvilke verdier det norske utdanningssystemet bygger på
- Få kunnskap om hvilke forventninger skolen har til samarbeid med foreldrene og hvordan de kan bidra til å styrke elevens læring

Ressurs:

Invitere inn karrieresenter, representanter fra barneskole og ungdomsskole

Dato	Sted og tid
Ressursperson	

Arbeidsliv

Mål:

- Få kunnskap om sysselsetting og næringer der de bor
- Få kunnskap om jobbsøking og arbeidsformidling
- Få kunnskap om arbeidslivskultur
- Få kunnskap om rettigheter og plikter man har som arbeidstaker

Ressurs:

Invitere inn lokale fagforeninger, og representanter fra det lokale næringslivet evt. næringslivsforeningen

Dato	Sted og tid
Ressursperson	

Demokrati og velferdssamfunnet

Mål:

- Få kunnskap om hvordan lokaldemokratiet fungerer
- Få kunnskap om prinsipper for demokratisk deltakelse, stemmerett, ytringsfrihet
- Få kunnskap om hvordan man kan påvirke samfunnet gjennom deltakelse
- Få kunnskap om velferdsstaten

Ressurs:

Invitere inn ordfører, evt. annen representant for politisk ledelse i kommunen

Dato	Sted og tid
Ressursperson	

Frivillighet og inkludering

Mål:

- Få kunnskap om hva frivillighet er
- Få kjennskap til hvilke frivillige lag og organisasjoner som er etablert i kommunen
- Lære å benytte disse organisasjonen for å bli kjent med andre innbyggere i kommunen

Ressurs:

Invitere frivilligsentralen og ulike frivillige lag og organisasjoner som kommer og presenterer seg og sitt arbeid

Dato	Sted og tid
Ressursperson	

Lokalkunnskap, historie og geografi

Mål:

- Få kjennskap til historien til stedet de bor, og hvordan stedet har utviklet seg over tid.
- Bli kjent med geografien på stedet de bor
- Gjennomføre en guidet tur i kommunen

Ressurs:

Invitere inn lokalhistorisk forening, turlag eller andre med særlig lokalkunnskap.

Dato	Sted og tid
Ressursperson	



Innvandrerne rettigheter

Flyktninger/asylsøkere

Flyktninger og asylsøkere har rett til introduksjonsprogram og introduksjonsstønad når de blir bosatt i en kommune. Dette programmet skal vare i inntil 2 år, men kan utvides til tre. De blir også møtt av en flyktningkonsulent som har ansvar for etablering, kvalifisering og arbeid.

Ekteskapsmigranter

Ekteskapsmigranter, det vil si kvinner/menn som har oppholdstillatelse på bakgrunn av ekteskap med en norsk partner, har rett og plikt til å delta på norskundervisning for å kunne søke permanent oppholdstillatelse. De har tilgang til gratis undervisning

i norsk med samfunnsfag, men de har ikke rett til noen økonomisk stønad i den tiden de deltar på undervisningen. Myndighetene gir ingen systematisk informasjon til denne gruppen, de er avhengige av den norske ektefellen, og eventuelt hans/hennes familie og nettverk for å skaffe seg informasjon.

Arbeidsinnvandrere/ektefeller til arbeidsinnvandrere

Dersom arbeidsinnvandrere utenfor EØS/EFTA området ønsker varig opphold eller statsborgerskap i Norge har de plikt til å gjennomføre undervisning i norsk og samfunnsfag. Dette må de selv betale for. Eventuelle medfølgende ektefeller har ingen rettigheter. I noen tilfeller betaler arbeidsgiver for norskkurs.

<< Det er ikke så interessant hvor man kommer fra og hvorfor. Det viktige er å sørge for at flest mulige kommer seg i utdanning og aktivitet, at de trives og utvikler lyst til å bli boende >>

Dulo Dizdarevic
Regiondirektør, IMDi Nord

Unntakene

Noen har verken rett eller plikt til gratis norskopplæring. Dette gjelder:

- Studenter
- Au pairer og andre med midlertidig opphold
- Nordiske borgere
- Personer med opphold etter EFTA/EØS-regelverket

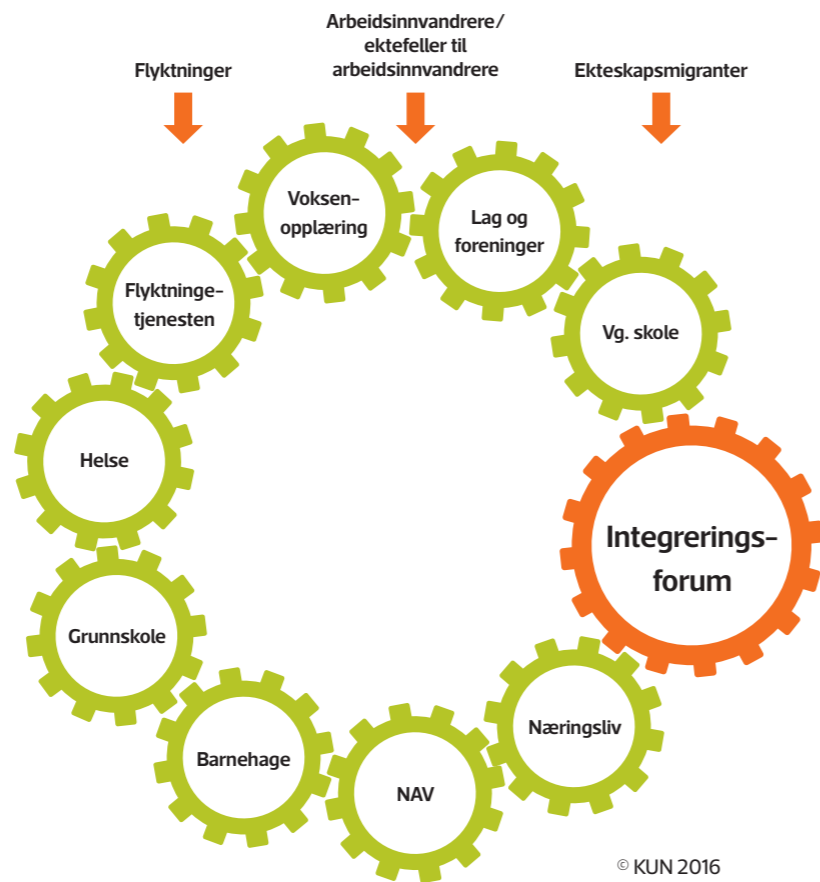
Kilde: IMDi

Integrering

- krever samarbeid mellom en rekke aktører for å få fart og retning på arbeidet.

Modellen til høyre viser hvordan et integreringsforum kan settes sammen. Det koordinerer de sektorene som er sentrale i forhold til inkludering, og kommer alle innvandrere til gode, uavhengig av innvandringsårsak.

Det kan spare mye tid og ressurser for kommunen å ha et slikt forum som samkjører tjenester og løser utfordringer som et team.



Notater

Notater



Samfunnskurs for innvandrere

- et tiltak for inkludering

Dette prosjektet er finansiert med midler fra IMDi

75 77 90 50
post@kun.no



KUN
N-8286 Nordfold



Avdelingskontor Steinkjer
KUN c/o Kunnskapsparken
Jakob Weidemannsgate 9
N-7713 Steinkjer



kun.no



KUN
innsikt for endring